

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Öğretim İlke ve Yöntemleri - 2

M. İsmail BAĞDATLI

mismailbagdatli@yahoo.com

Öğretim İlkeleri

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Hayatiyet ilkesi

Yakından uzağa ilkesi

Kolaydan zora ilkesi

Aktualite ilkesi

Bütünlük ilkesi

Ekonomi ilkesi

İş ilkesi

Otorite ilkesi

Çocuğa göre öğretim ilkesi:

Bazı eğitimcilerde göre olmazsa olmaz tek ilke budur diğer ilkeler talidir.

Çocuğun eğitimi için atılan her adım çocuğa uygun olmalı.

Çocuğun zihni, sosyal, psikolojik, bedeni, duygusal, gelişim basamaklarını dikkate alarak eğitim öğretim yapmaktır.

“İnsanların akıllarına ve seviyelerine göre hitap ediniz.”

(Ebu Davud, edeb, 20.)

Çocuğa göre öğretim ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Kabiliyet yaş ve ihtiyaçlar önemlidir.

Müfredat da öğrenciye göre ayarlanmalıdır.

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Ders verilen ortam da öğrenciye uygun olmalı.

Ders verilen mekanın sıcaklığı 20-21 derece olmalı.

Okullarda ve Camilerde çocuklara uygun kullanım alanları yapılmalı (lavabo gibi.)

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Ders kitapları güzel ve kaliteli basılmalı.
Belki bir ailenin eline ilk geçecek olan dini
kitap din kültürü ve ahlak bilgisi ders
kitabı olacaktır.

Ders kitaplarının hacmi küçük olmalı,
cümleler kısa çocuğun anlayabileceği
şekilde olmalı.

Uslubu sade olmalı, bol resimli olmalı.

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Bu ilkeye göre aynı yaş grubundaki öğrenciler aynı sınıfta toplanırlar.

Kabiliyet dikkate alınmaz.

Çocuğa göre öğretim ilkesinin en zayıf yönü budur.

Fert değil toplum ön plandadır.

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Ferdileşmenin temel alındığı eğitim sistemlerinde çocuğun yaşı değil kabiliyetleri önemlidir.

Maria Montessori'nin (İtalyan) yöntemi bu noktada önemli.

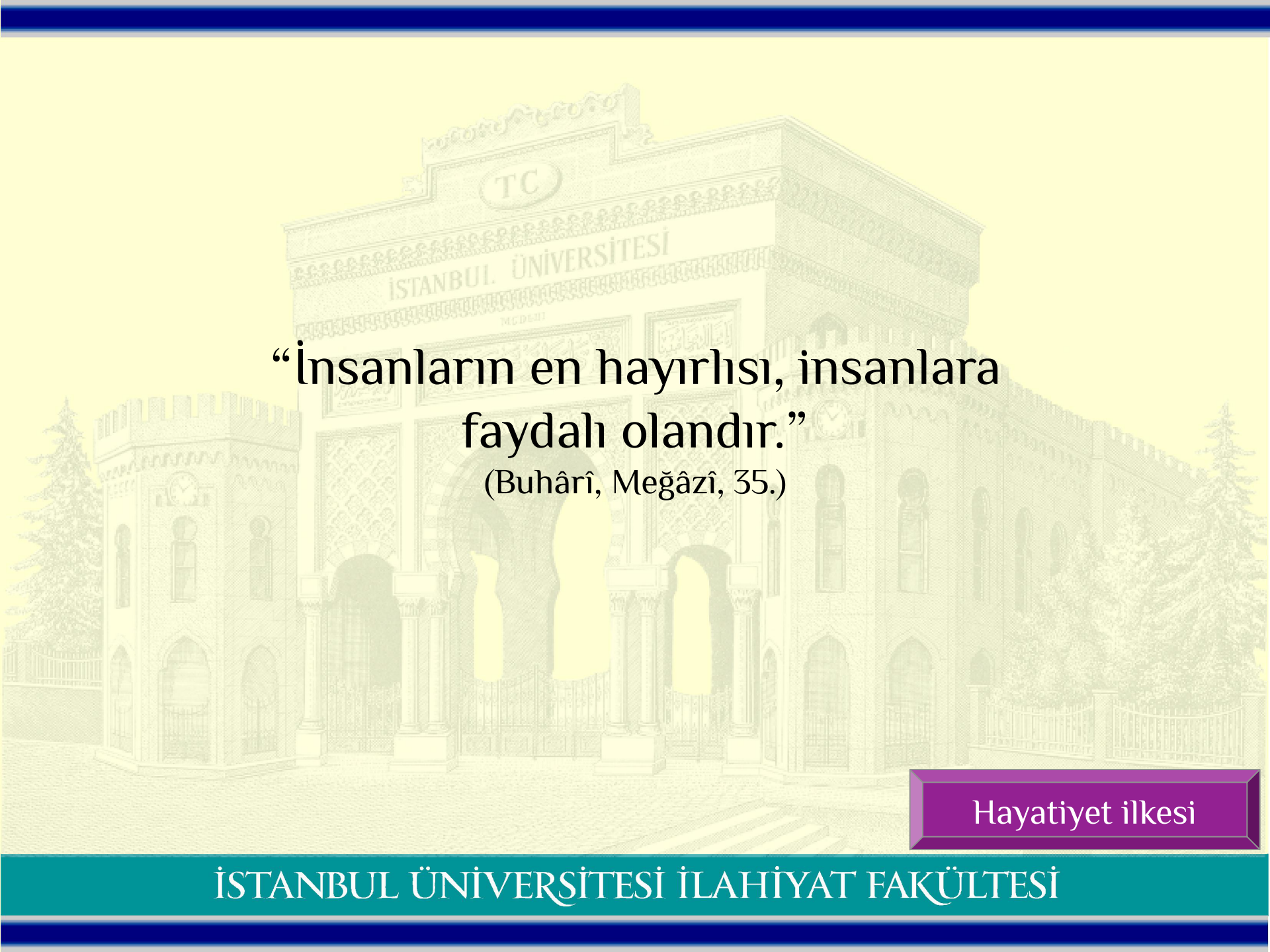
Çocuklar aynı sınıfta yan yana oturuyorlar fakat farklı işlerle iştigal ediyorlar.

Çocuğa göre öğretim ilkesi

Hayatiyet İlkesi

Ders anlatımında faydalı olanın tercih edilmesidir.

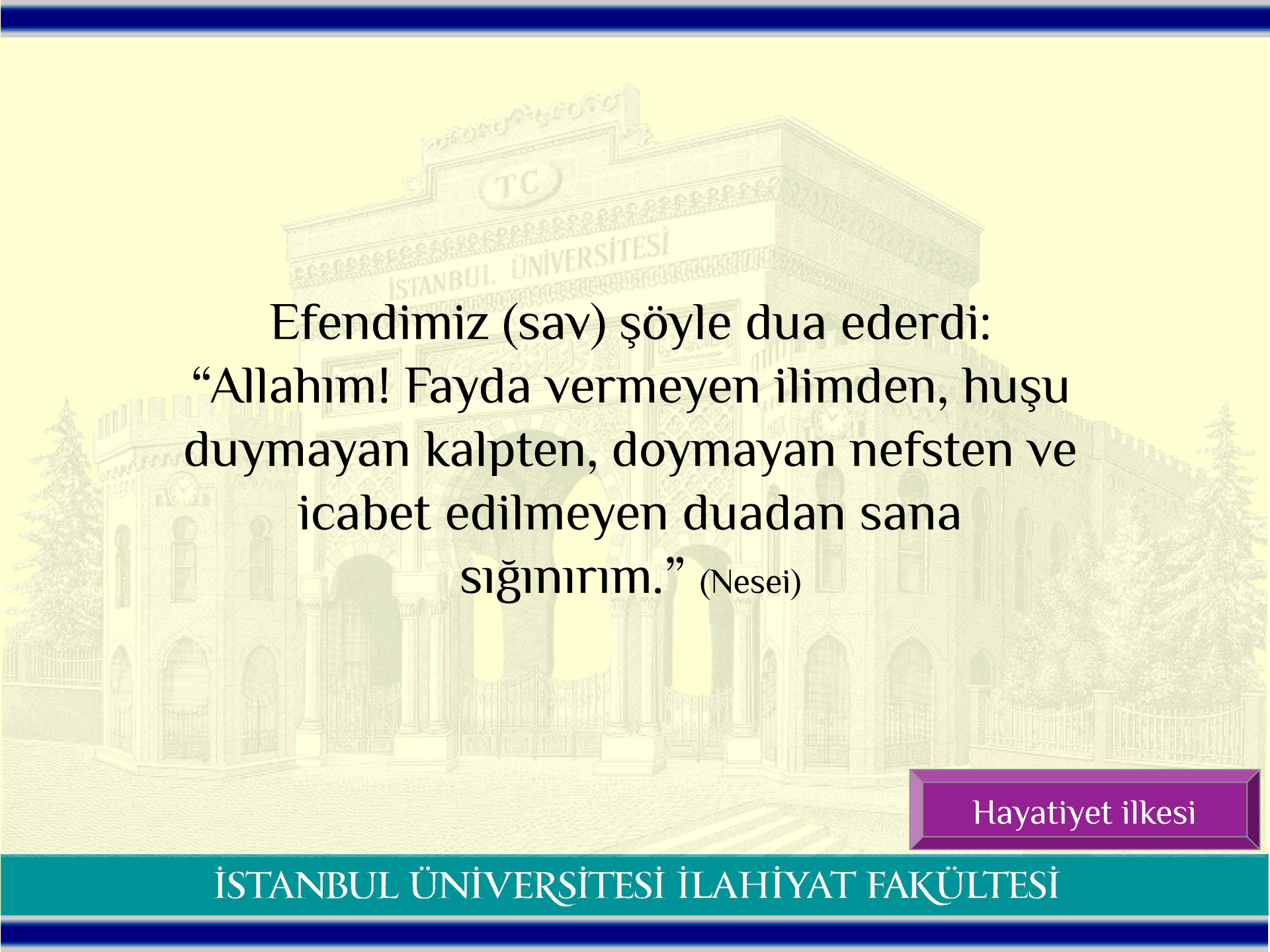
Öğrencinin kullanabileceği bilgilerin anlatımı öncelikli olmalıdır.

“İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.”
(Buhârî, Meğâzî, 35.)

Hayatiyet ilkesi

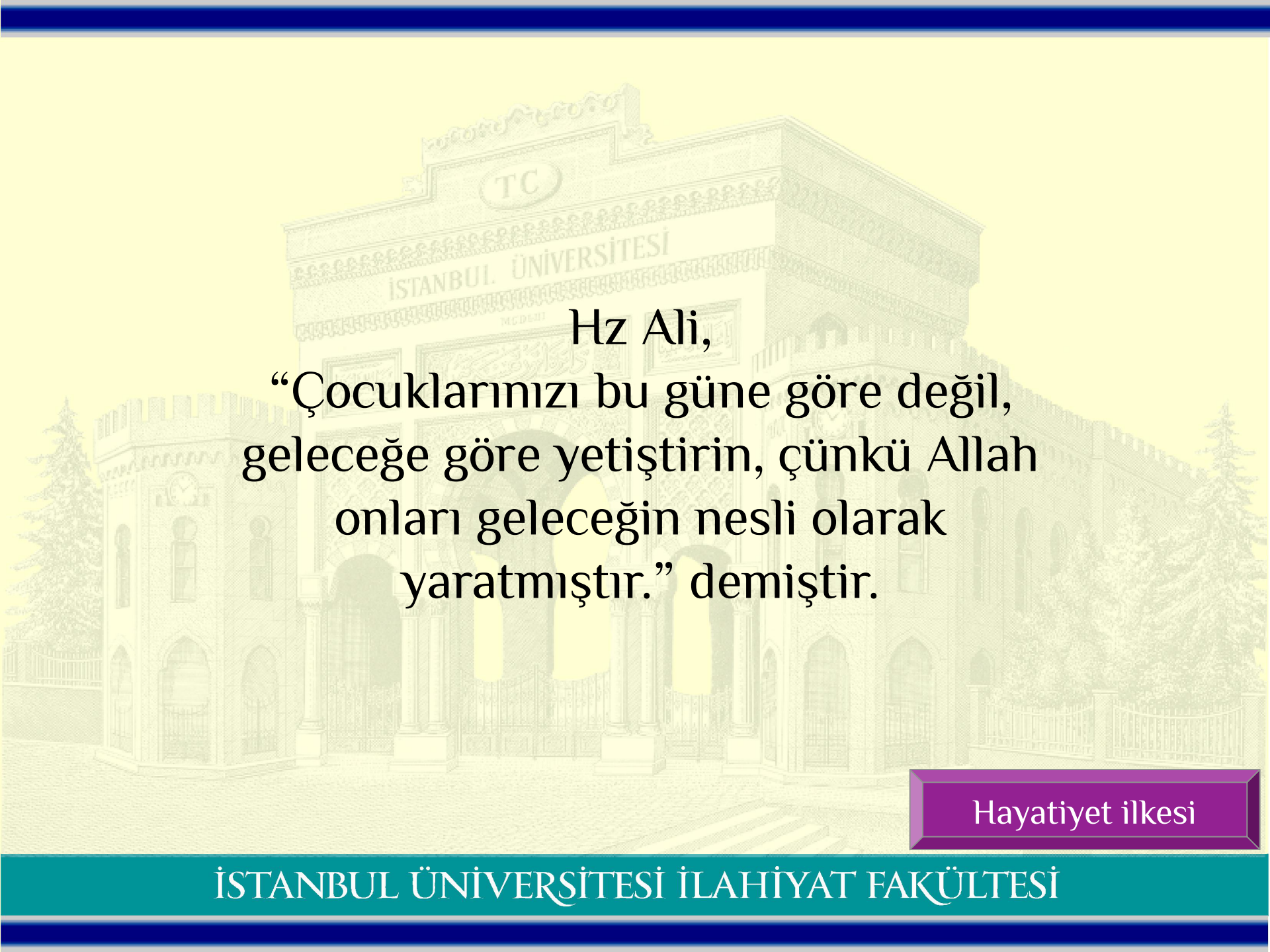
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Efendimiz (sav) şöyle dua ederdi:
“Allahım! Fayda vermeyen ilimden, huşu
duymayan kalpten, doymayan nefsten ve
icabet edilmeyen duadan sana
sığıyorum.” (Nesei)

Hayatiyet ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Hz Ali,
“Çocuklarınızı bu güne göre değil,
geleceğe göre yetiştirin, çünkü Allah
onları geleceğin nesli olarak
yaratmıştır.” demiştir.

Hayatiyet ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Hoca dersini hayatla bağlantılı olarak anlatmalıdır.

Hayatiyet ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Mümkünse bir konu öğretilirken doğal ortamında öğretilmelidir.

Mümkün değil ise yapay bir ortamda öğretilmelidir.

Cami anlatılıyorsa camide anlatılmalı, veya maketi yapılmalıdır. Daha kalıcı olacaktır.

Hayatiyet ilkesi

Ders ve ders kitapları 5-10 yılda bir gözden geçirilmeli ve zamanı geçen bilgiler kütüphaneye kaldırılmalı.

Hayatiyet ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Yakından Uzağa İlkesi:

Derste anlatılan konular ve verilen örnekler zaman ve mekân olarak yakından seçilmelidir.

İntibaklar yakından uzağa doğrudur.

İnsan yakınından işe başlar.

Zekat bile önce yakına verilmelidir.

Yakından Uzağa ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Camilerde verilen vaazlar bulunduđu mevkiye göre Őekillendirilmeli.

Mesela sanayi bölgesinde bulunan camide bir vaaz verilecekse, ilk olarak ticaret ahlakı, iŐveren iŐŐi problemleri üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Zekat anlatılıyorsa, Őu kadar koyun vs. gibi değil de altın gümüŐ cinsinden nisap miktarı belirtilerek verilmelidir.

Yakından Uzağa ilkesi

Peygamber Efendimiz (sav) tebliğ
yakından başlamıştır.

Yakından Uzağa ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Kur'an-ı Kerim'de ve Hadis-i
Şeriflerde verilen örnekler yakından
seçilmiştir.

Yakından Uzağa ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

Çaşıye 88, 17-20

Yakından Uzağa ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Hz. Muhammed (sav) bir gün ashabına sorar:
Ne dersiniz, birisinin kapısının önünde bir
ırmak bulursa ve burada her gün beş kere
yıkansa, üzerinde kir ve pislik kalır mı?

Ashab: Kirden ve pislikten hiçbir şey kalmaz.

Hz. Muhammed (sav) : İşte suyun kiri
temizlemesi gibi günde beş kez kılınan namaz
da sizin günahlarınızı temizler”

Yakından Uzağa ilkesi

Hz. Peygamber bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

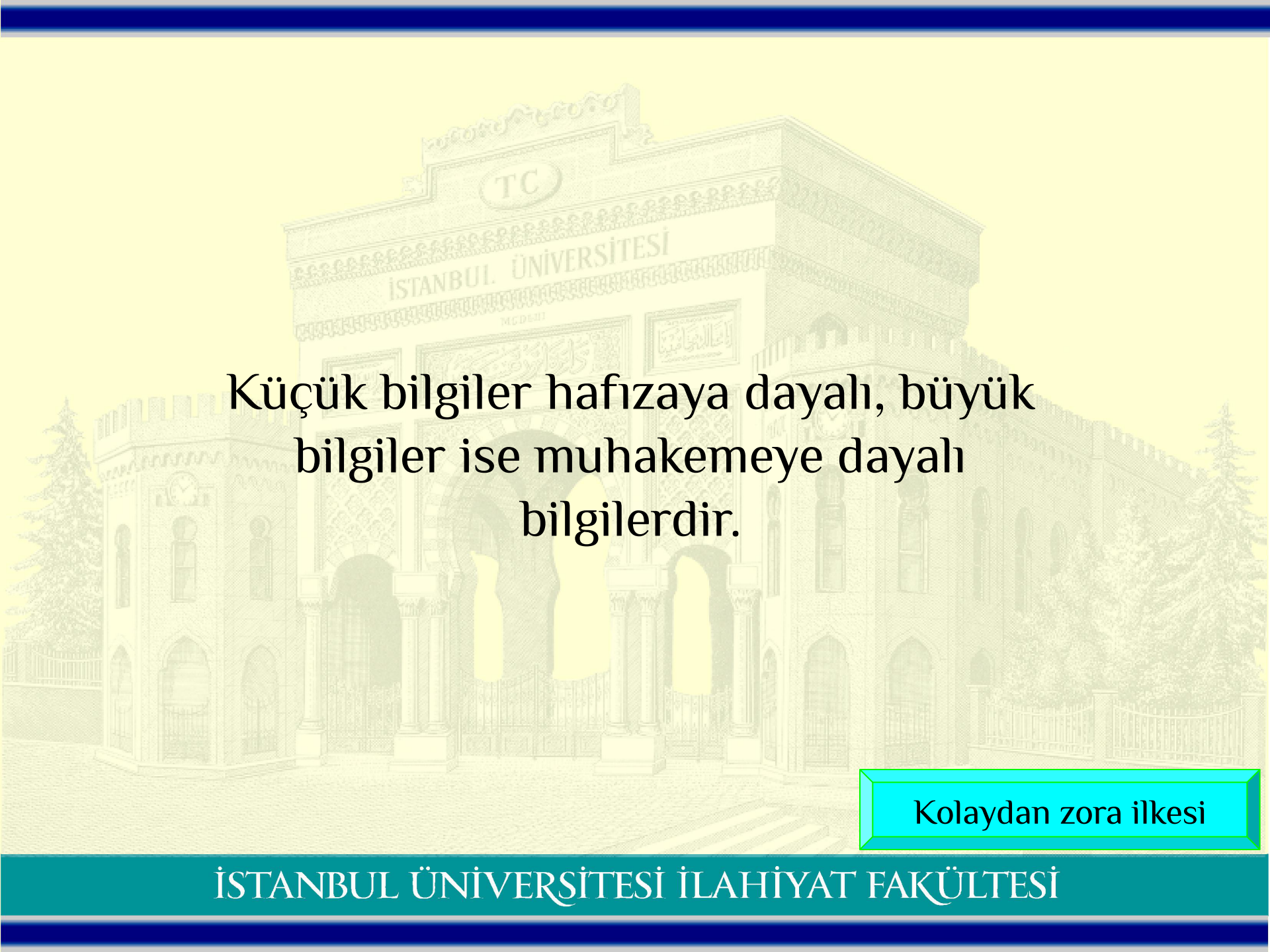
“Bütün müminler, birbirini sevmeye, birbirine acımada ve birbirine şefkat göstermede bir vücut gibidir. Vücudun bir uzvu rahatsız olunca diğer uzuvları da ona ortak olur.”

Yakından Uzağa ilkesi

Kolaydan Zora İlkesi:

Öğretim kolaydan başlayarak zora doğru gitmeli.

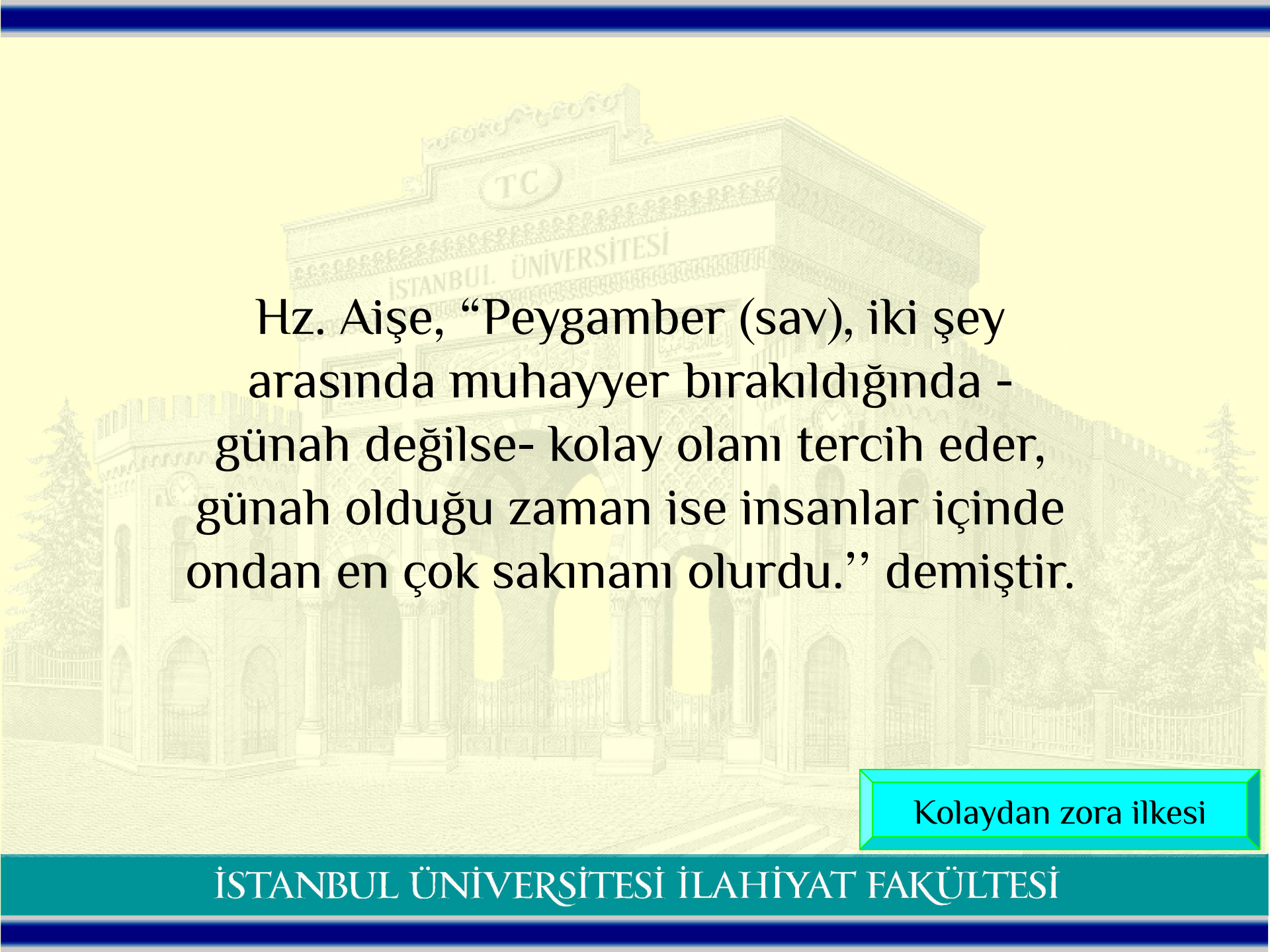
Önce küçük bilgiler sonra büyük bilgiler.

Küçük bilgiler hafızaya dayalı, büyük bilgiler ise muhakemeye dayalı bilgilerdir.

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Hz. Aişe, “Peygamber (sav), iki şey arasında muhayyer bırakıldığında - günah değilse- kolay olanı tercih eder, günah olduğu zaman ise insanlar içinde ondan en çok sakınanı olurdu.” demiştir.

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Bilgiler kısa ve özlü verilmelidir.

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Kabiliyetlere uygun bilgiler verilmelidir.

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Örneklerle konunun rahat anlaşılması
sağlanmalıdır.

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

İlk dersler özellikle kolay olmalıdır.

İlk sınıflar da kolay olmalıdır.

Okulun sevdirmesi için bu gereklidir.

İlk derste verilen konu iki defa tekrar ile
öğretilebilmelidir.

(amin alayları ilk ders elif.)

Kolaydan zora ilkesi

Özellikle ödev verirken öğrencinin
diğer dersleri de düşünölmelidir.

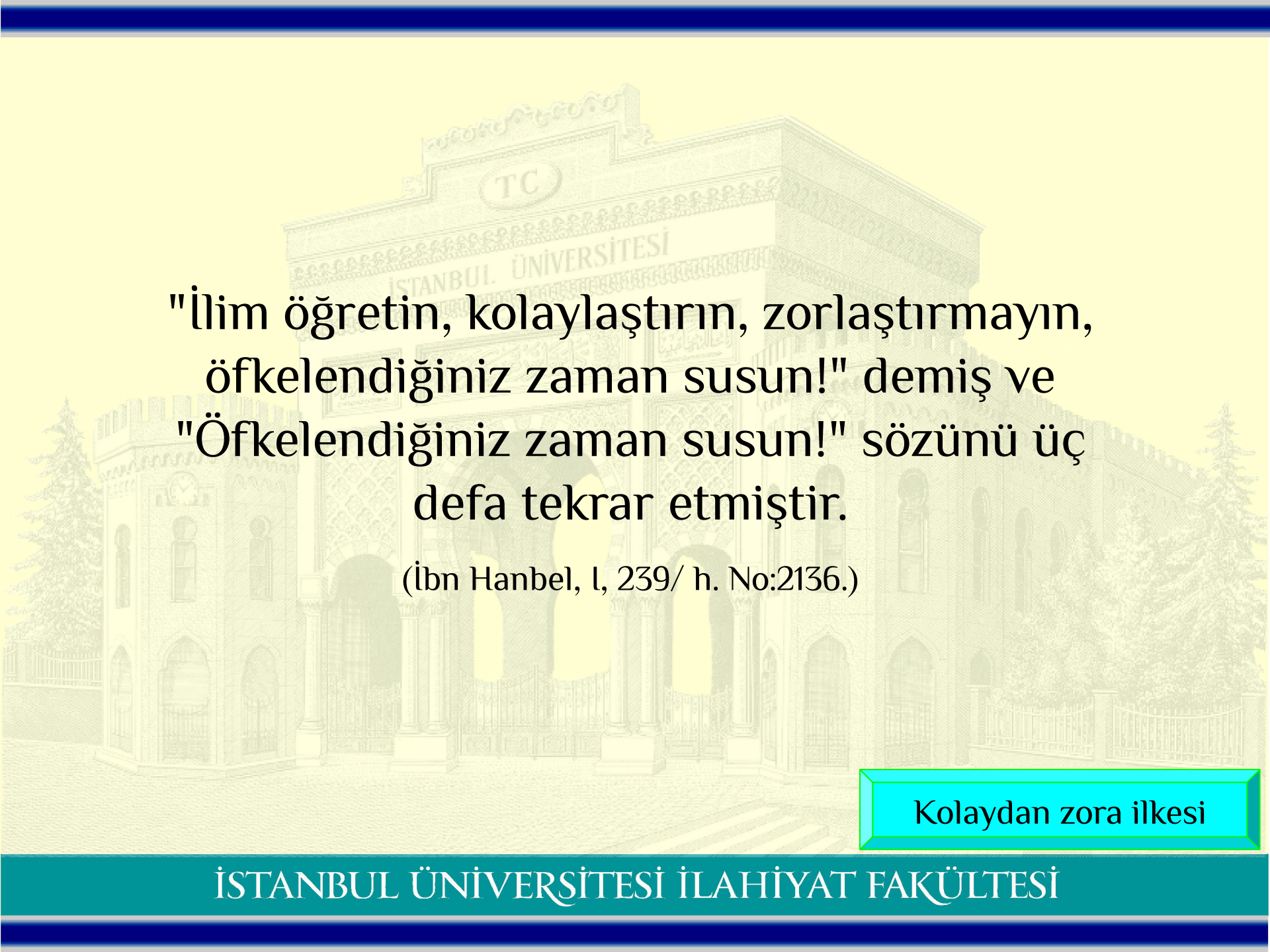
Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Peygamber Efendimiz (sav)'in, Yemen'in Cened vâliliğine tayin ettiği Hz. Muaz ile beraberinde gönderdiği Ebû Mûsa el-Eşarî'yi uğurlarken son tavsiyesi şu olmuştur:

"Kolaylaştırmamız! Zorlaştırmayınız!
Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz!
Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilâfa düşmeyin!"

Kolaydan zora ilkesi

"İlim öğretin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın,
öfkelendiğiniz zaman susun!" demiş ve
"Öfkelendiğiniz zaman susun!" sözünü üç
defa tekrar etmiştir.

(İbn Hanbel, I, 239/ h. No:2136.)

Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Bir eğitici olarak Peygamber Efendimiz (sav) hakkında sahâbede oluşan imaj son derece olumludur.

Muaviye b. Hakem es-Sülemi adlı sahâbî, bu hususta şunları söylemiştir:

"Ben Resûlüllah'tan daha güzel eğitim veren bir öğretmen görmedim. Beni ne azarladı, ne dövdü ve ne de hakaret etti."

(İbn Hanbel, V, 447-448; Müslim, I, 381; Dârimî, s. 353-354.)

Kolaydan zora ilkesi

İçkinin haram kılınması üç basamakta
gerçekleşmiştir.

(Zararı faydasından fazladır, namaza
yaklaşmayın, haramdır.)

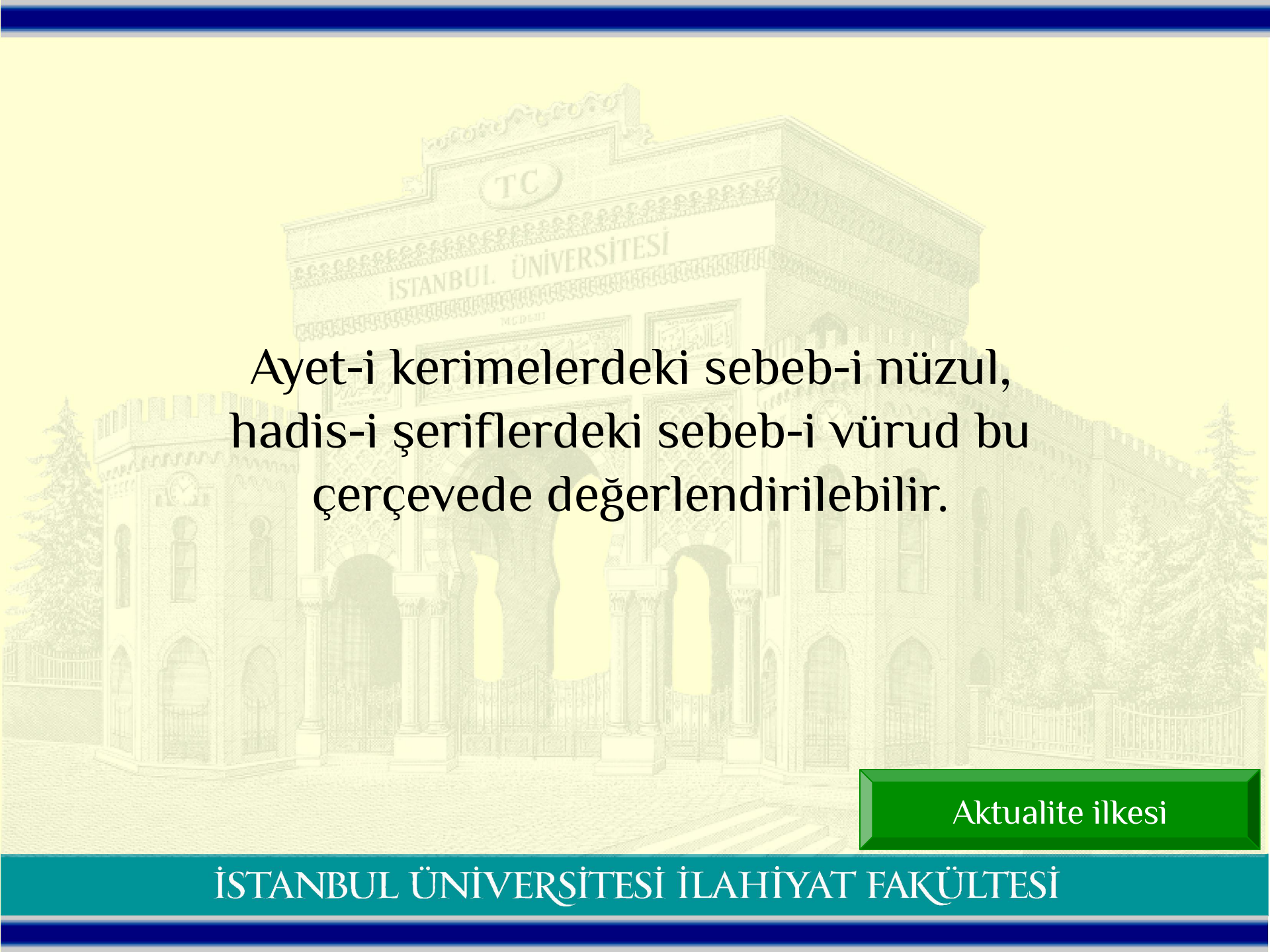
Kolaydan zora ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Aktualite İlkesi:

Ders ile güncel olaylar arasında bağlantı kurmaktır.

Taşı gediğine koymak.

Ayet-i kerimelerdeki sebab-i nüzul,
hadis-i şeriflerdeki sebab-i vürud bu
çerçevede değerlendirilebilir.

Aktualite ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Bunu yapmak için öğretmen kendini zorlamamalıdır.

Gereken yerde irtibat kurulabilir.

Fıkralar da gereken yerde anlatılmalıdır.

Öğretmen mutlaka fıkra anlatacağım veya bir olayla irtibat kuracağım diye uğraşmamalıdır.

Aktualite ilkesi

Ders ile güncel olaylar arasında bağ kurmak kolaydır.

Bir takvim yardımı ile önemli günleri tespit edip anlatacağımız konuları ona göre ayarlayabiliriz.

Medyadan gündemi takip edebiliriz.

Aktualite ilkesi

Ders önemli değildir diyerek güncel olaylara da dalmamak gerekir.

Aktualite ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Bütünlük İlkesi:

Büyümekte ve gelişmekte olan çocuk veya gencin beden, zihin, düşünce, duygu, irade vs. bütün fonksiyonları birbirine bağlıdır ve birbirini etkiler.

Eğitim – öğretim faaliyetleri bedenî ve psikolojik sayılan bütün bu fonksiyonları bir bütün halinde geliştirme amacına yönelik olmalıdır.

Bedeni büyüme, zihni gelişme olur.

24 yaşına kadar büyüme ve gelişme paralel gerçekleşir.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

El becerisi, zihin, dünya ahiret hepsi
birlikte olmalı.

Sadece bilim değil, irade ahlak gibi
duyguların da harekete geçirilmesi
lazımdır.

Üniversitelere de din dersi koyulmalı.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Okulda öğrencinin bütün ihtiyaçları karşılanmalıdır.

Bütünlük ilkesi

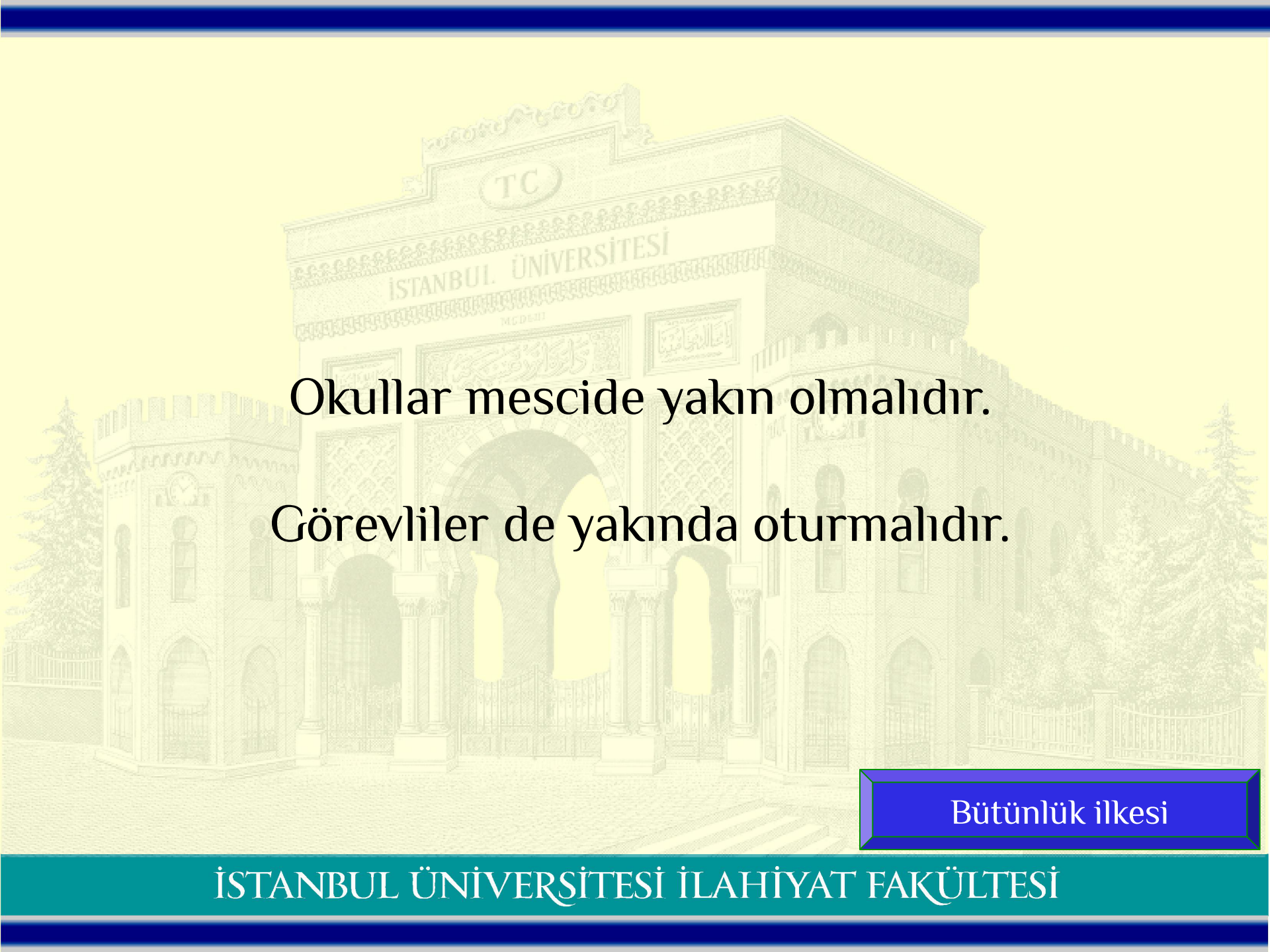
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Derste giriş, gelişme, sonuç
bulunmalıdır.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Okullar mescide yakın olmalıdır.

Görevliler de yakında oturmalıdır.

Bütünlük ilkesi

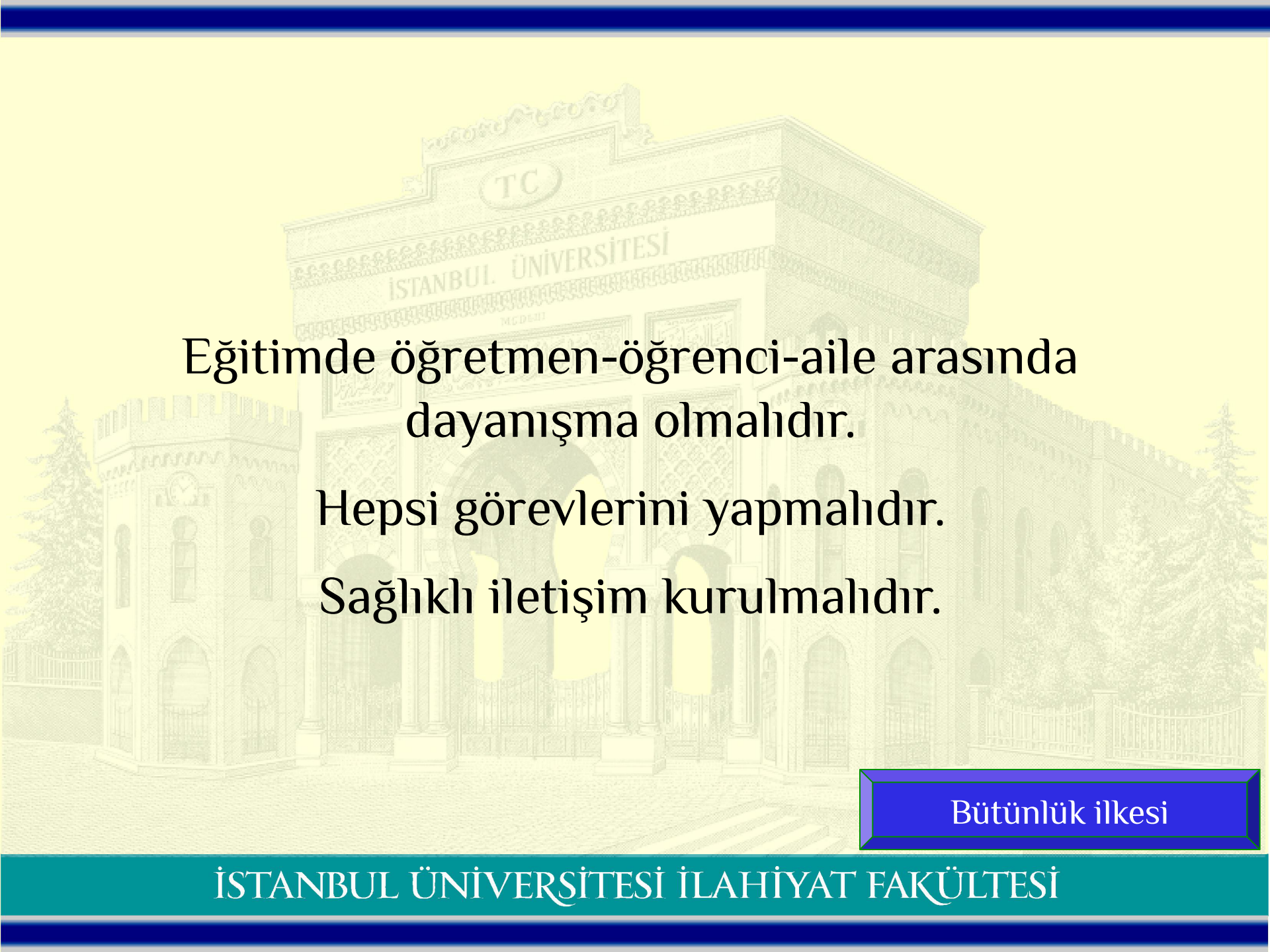
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Okul-mescid-aile arasında dayanışma
olmalı.

Birbiri ile çelişmemeli bu devre arıza
yapmamalıdır.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Eđitimde ğretmen-đrenci-aile arasında
dayanışma olmalıdır.

Hepsi görevlerini yapmalıdır.

Sağlıklı iletişim kurulmalıdır.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Okullarda velilere yer tahsis edilmelidir.
Oturacakları ay içecekleri mekanlar
olmalıdır.

Velilere ikramda bulunulmalıdır.

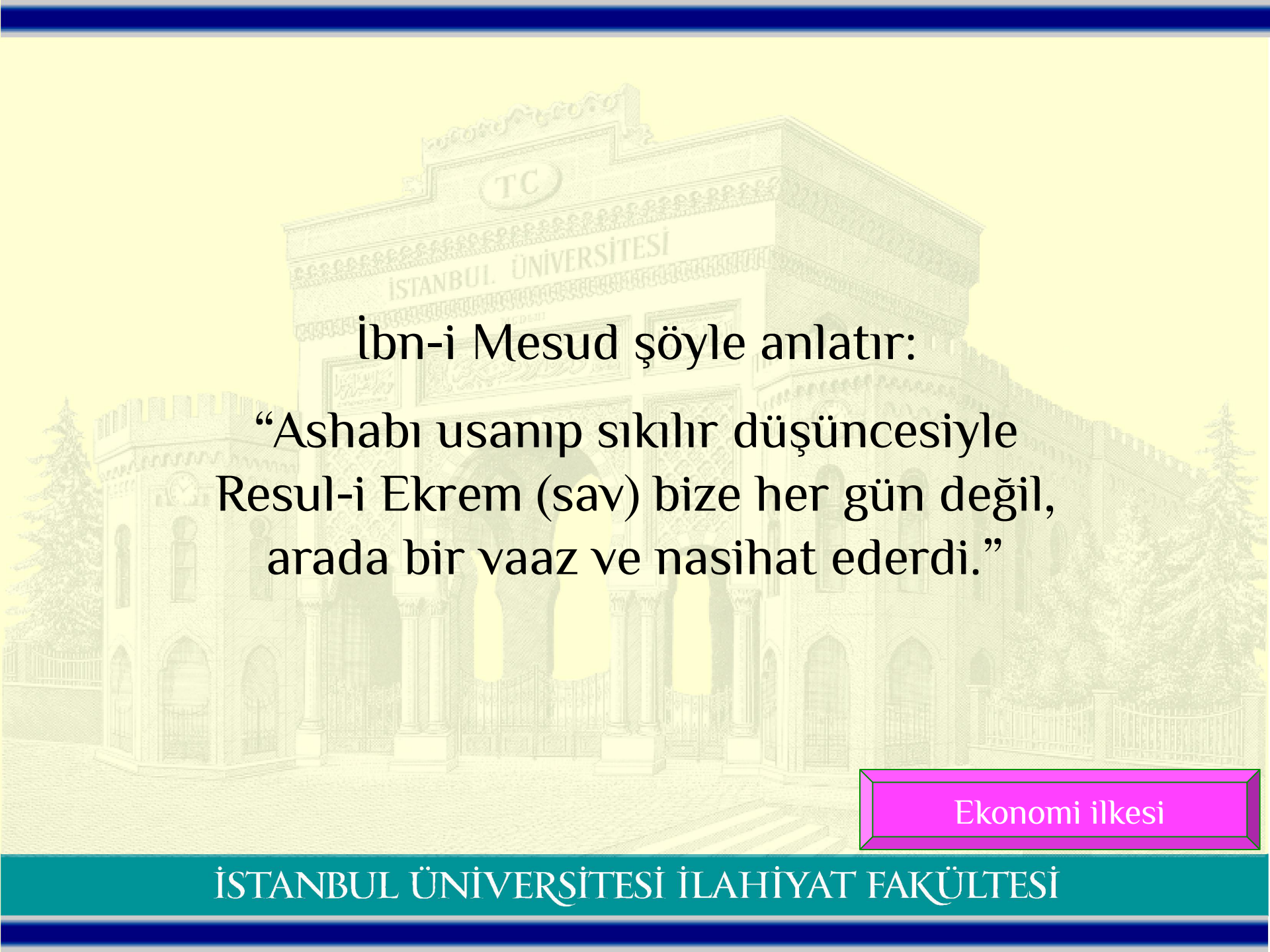
Okul sürekli bir Őeyler isteyen değil aynı
zamanda veliye ikram eden konumunda
da olmalıdır.

Bütünlük ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Ekonomi İlkesi:

Zaman, enerji ve eğitim materyalleri açısından tasarruflu olmak gereklidir.

İbn-i Mesud şöyle anlatır:
“Ashabı usanıp sıkılır düşüncesiyle
Resul-i Ekrem (sav) bize her gün değil,
arada bir vaaz ve nasihat ederdi.”

Ekonomi ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Bir bahçeye suyu yavaş yavaş
verirseniz bitkiler faydalanır.

Sel olursa zarar görür.

Ekonomi ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً

(Müzzemmil 73, 4)

Kur'an'ı da yavaş yavaş tane tane okumak tavsiye edilmiştir.

Ekonomi ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Toplu ders verilmelidir.

Ders metoduna, aylık - yıllık plana dikkat etmek gereklidir.

Ekonomi ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Öğrencilerin psikofizik enerjileri dikkate alınmalıdır.

Sabahları daha zor dersler koyulmalıdır.

Beden eğitimi dersleri son saatlere koyulmalıdır.

Ekonomi ilkesi

Az da olsa devamlı olmak
öğretilmelidir.

Ekonomi ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Ekonomik ders malzemeleri
seçilmelidir.

Defter en ekonomik olanlarından
seçilmelidir.

Şu kadar ortalı olsun değil, en az şu
kadar ortalı olsun denmelidir.

Ekonomi ilkesi

İş İlkesi:

Planlı ve gayeli faaliyetlere iş diyoruz.
Peygamberimiz (sav) Kur'an-ı Kerimi
vahiy yolu ile öğrendikten sonra
öncelikle kendisi uygulayarak insanlara
örnek olmuştur.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا
نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

"Aile fertlerine namazı emret ve kendin
de ona devam et..."

(Ta-Ha 20, 132)

İş ilkesi

“İman edip salih amel işleyenler...”
şeklinde çok ayet-i kerime vardır.

İş ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

Kur'an'ı okuyan ve gereğini olduğu gibi tatbik eden mümin, kokusu hoş, tadı güzel turunç meyvesi gibidir.

Kur'an okumayan, fakat gereğini tatbik eden mümin, tadı olan ve fakat kokusu bulunmayan hurmaya benzer.

Kur'an okuyan, fakat gereğini tatbik etmeyen münafık da, sadece kokusu hoş olan fesleğen gibidir.

Kur'an okumayan münafık da, tadı acı ve kokusu çirkin Ebû Cehil karpuzuna benzer.

İş ilkesi

Oyun çocuk için önemli bir iştir.

Çocuđu çağırırken oyununu bitir de gel
denmelidir.

İş ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Okullarda kol faaliyetleri vardır.

Okullar cemiyetin modelidir.

Öğrencilerin topluma intibak
sağlamaları açısından kol faaliyetleri
önemlidir.

İş ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Eđitimde başarılı olan ülkelerin iş ilkesine önem verdikleri görülmektedir.

Ne kadar çok duyu organı eğitime katılırsa o kadar kalıcı olacaktır.

İş ilkesi

Çocuk konuşurulmalıdır.
Derse teşvik edilmelidir.

Çocuklara düşünme alışkanlığı kazandırılmalı
onlarla sohbet edilmelidir.

Tuzak kurucu olarak değil bu bayrağı nasıl
ileri götürürüm diye düşünerek dinlemek
lazımdır.

İş ilkesi

Otorite İlkesi:

Aile büyükleri evde, hocalar okulda
otoritenin temsilcisidir.

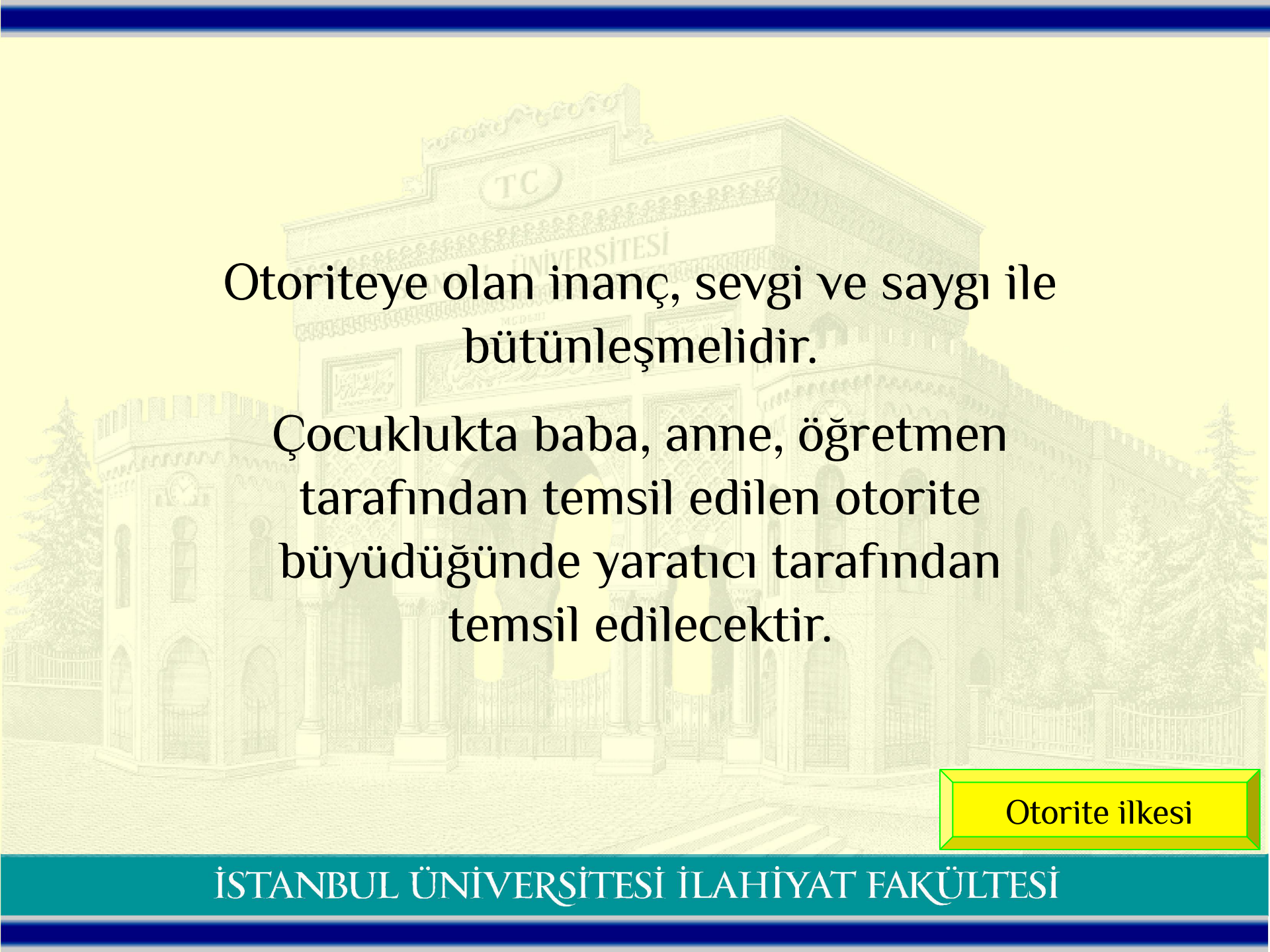
Otoritenin isteđi kendisine itaattir.

Çocuklar küçük yaşlarda gelenek
göreneklere kurallara alıştırmalıdır.

Bunlar fiili olarak lisan-ı hal ile
anlatılmalıdır.

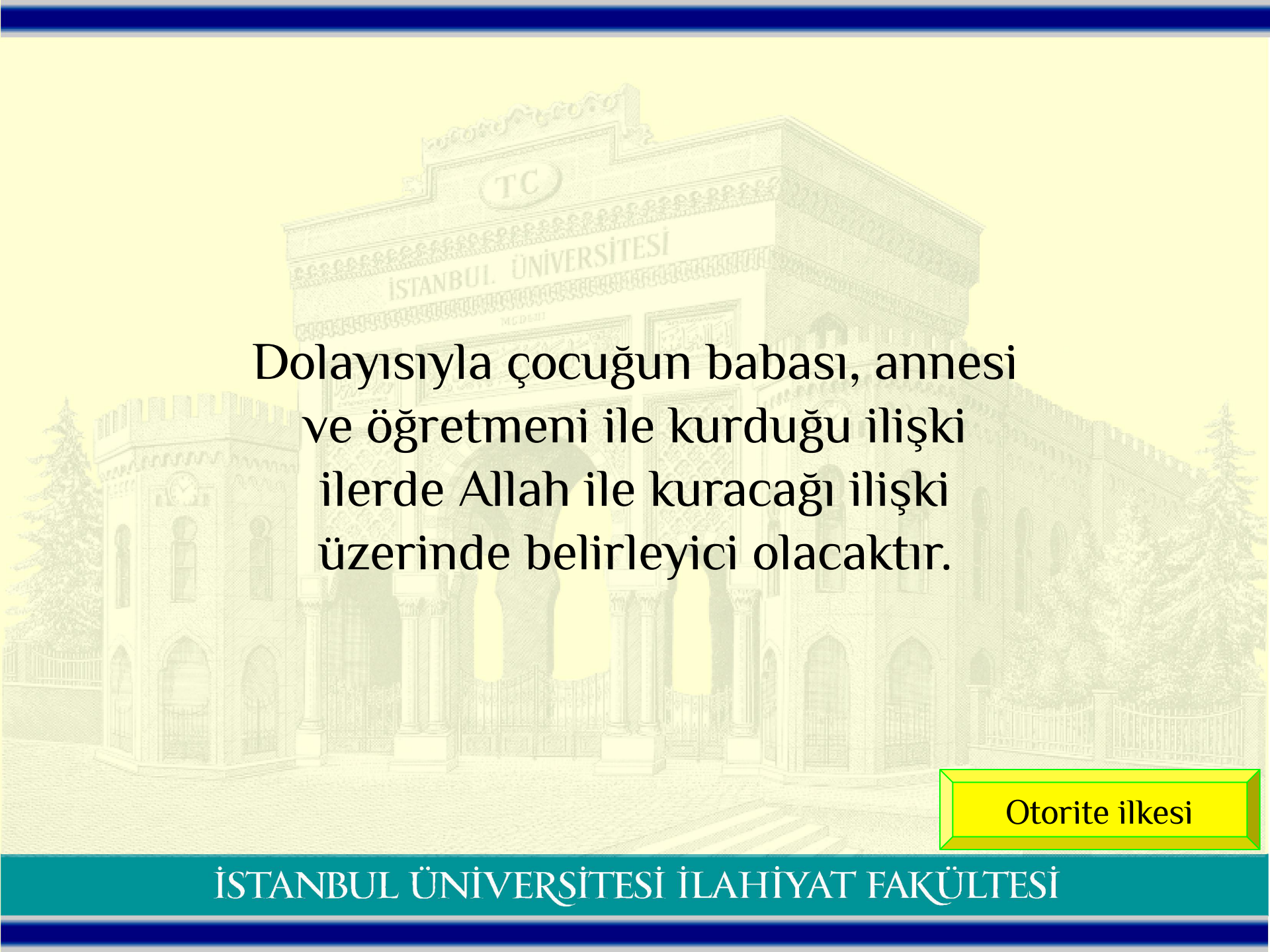
Otorite ilkesi

Otoriteye olan inanç, sevgi ve saygı ile bütünleşmelidir.

Çocuklukta baba, anne, öğretmen tarafından temsil edilen otorite büyüdüğünde yaratıcı tarafından temsil edilecektir.

Otorite ilkesi

Dolayısıyla çocuğun babası, annesi
ve öğretmeni ile kurduğu ilişki
ilerde Allah ile kuracağı ilişki
üzerinde belirleyici olacaktır.

Otorite ilkesi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Sevgi ve saygı ile bütünleşerek gelişen
otorite duygusunda zorlama yoktur.

Cezadan korkma yoktur.

Onurlu bir itaat vardır.

Kurallara kendi isteğimizle harici bir
zorlama olmadan benimseyerek
uyulmalıdır.

Otorite ilkesi

TEŞEKKÜR EDERİM...

mismailbagdatli@yahoo.com

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ